LAUSUNTO **25.9.2023**

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta annetun direktiivin 2012/29/EU muuttamisesta

Monika-Naiset liitto kiittää Eduskunnan lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua em. kirjelmästä.

Monika-Naiset liitto ry on naisiin kohdistuvan väkivallan ja ihmiskaupan erityisasiantuntijajärjestö, joka tarjoaa matalan kynnyksen palveluita maahanmuuttaneille naisille ja heidän lapsilleen. Erityisosaamistamme on lähisuhdeväkivallan, kunniaan liittyvään väkivallan, pakkoavioliittojen ja ihmiskaupan uhrien auttamistyö. Laaja palvelukokonaisuutemme kattaa Suomen ainoan naiserityisen ja salaisella osoitteessa olevan Turvakoti Monan, turvakotijakson jälkeisen tuetun asumisen, Kriisikeskuksen ja Kotoutumiskeskuksen.

Liitto pitää erittäin tarpeellisena, että vuonna 2012 hyväksyttyä uhridirektiiviä tarkistetaan ja siihen tehdään muutoksia rikoksen uhrien oikeuksien, aseman ja suojelun vahvistamiseksi EU:n tasolla. Liitto pitää esitettyjä muutosehdotuksia oikeansuuntaisina. Niiden toteuttamiseen ja toimeenpanoon liittyy kuitenkin huolia. Annettu lausumisaika oli valitettavan lyhyt ja pystymme sen puitteissa nostamaan esille vain toimintamme ja kohderyhmämme näkökulmasta tärkeimmät huomiomme.

Muutosehdotus 1: Uusi 3a artikla, jossa säädettäisiin uhrien tukipuhelimesta

Toteuttamisessa on tärkeä huomioida Valtakunnallisen Nollalinja -puhelimen kokemuksia mm. eri kielisten tukipalvelujen toteuttamisesta tulkin avulla. Eri hallinnonalojen viranomaisten on tehtävä yhteistyötä ja hyödynnettävä olemassa olevaa osaamista ja kokemuksia.

Muutosehdotus 2: Uusi artikla 5 a, kohta 1

Uudessa 5 a artiklassa säädettäisiin rikosilmoituksen tekemisestä. Artikla sisältäisi säännökset ilmoituksen tekemisestä helposti ja saavutettavasti tieto- ja viestintäteknologioiden kautta sekä rikosepäilyistä ilmoittamisesta.

On huolehdittava, että rikosilmoitusten käsittelemiseksi on oltava riittävästi henkilöstöresursseja riippumatta siitä, onko ilmoitus tehty verkossa, tai paikan päällä. Rikoksen uhrit eivät saa joutua eriarvoiseen asemaan sen

Monika-Naiset liitto ry
Hermannin Rantatie 12 A
00580 Helsinki

Puh. +358 (0)9 7279 9999
Fax: +358 (0)9 7279 9997
info@monikanaiset.fi

Y-tunnus 1570933-8
rek.nro 177.085/18.08.1999
NORDEA 157230-342444

mukaan, miten he ilmoituksen jättävät. Kokemuksemme mukaan tällä hetkellä sähköisesti tehtyjen rikosilmoitusten tekemisen käsittelyaika on merkittävästi pitempi, kuin paikan päällä tehtyjen rikosilmoitusten. On varmistettava, että myös kaikista haavoittuvimmassa tilanteessa olevat rikoksen uhrit, joilla ei ole pääsyä digipalveluihin, saavat edelleen kasvokkaista apua asuinpaikasta ja suomen kielen taidostaan riippumatta.

Muutosehdotus 3 ja 4

Monika-Naiset liitto pitää erittäin tarpeellisena, että rikoksen uhrien ohjaamista palveluiden piiriin tehostetaan. Nykytilanteessa palveluohjaus jää muodolliselle tasolle. Pelkkä palveluista kertominen ei ole riittävää palveluohjausta. Erityisesti haavoittuvassa tilanteessa olevien uhrien (esimerkiksi pitkäkestoisen väkivallan uhrit, seksuaalisen väkivallan uhrit, alaikäiset, heikosti suomen kieltä puhuvat) kohdalla on varmistettava palveluihin pääsy.

22 artiklaan esitetyillä muutosehdotuksilla olisi merkittävä vaikutus tuen ja avun saamisessa uhreille, kun edellytykset koskettaisivat myös tukitarpeiden arviointia. On positiivista, että muutosehdotuksella tehtäisiin lisäyksiä, jotka huomioivat erityishaavoittuvuustekijöitä sekä uhrin suhteen rikoksentekijään. Positiivista on myös, että arviointia päivitettäisiin säännöllisin väliajoin. Asiakastyökokemuksemme mukaan on tyypillistä, että uhrien tuki- ja suojelutoimenpiteiden tarpeessa voi tulla merkittäviäkin muutoksia useita vuosia kestävien rikosprosessien aikana, jolloin arviointeja tulee päivittää.

On myönteistä, että muutosehdotuksissa koskien uhrien pääsyä tuen piiriin on huomioitu psykologisen tuen tarve ja erityisesti, että haavoittuvassa asemassa oleville uhreille palvelun tulisi olla maksuton. Asiakastyömme on osoittanut, että uhreille on vaikeaa tai lähes mahdotonta järjestää pitkäkestoista psykologista tukea. Myös peruspalveluiden saamineen vaatii usein aktiivista edunvalvontaa.

Kokonaisuudessaan kohtaa 4.1.2 on selkeytettävä: mitä tarkoitetaan yleisillä palveluilla ja erityispalveluilla, kuka tekee palvelujen arvioinnin ja miten varmistetaan, että myös erityisen tuen tarpeessa olevat rikoksen uhrit saavat palvelun asuinpaikasta riippumatta.

Liitto pitää tärkeänä, että 9 a artikla velvoittaisi jäsenvaltioita kehittämään lapsia varten suunniteltuja erityispalveluita. On tärkeää taata erityispalveluita myös niille lapsille, joihin ei ole suoraan kohdistunut väkivaltaa. Esimerkiksi perhe- tai lähisuhdeväkivaltatapauksissa, jossa lapsi on aikuisten välisen väkivallan todistaja, ovat vaikutukset samanlaisia, kuin jos väkivalta olisi kohdistunut suoraan lapseen. On huomioitava lisäksi ne lapset, jotka ovat syntyneet hyväksikäyttötarkoituksessa solmittujen pakkoavioliittojen seurauksena. Myös nämä lapset on tunnistettava väkivallan uhreiksi ja oikeutetuiksi erityispalveluihin.

Lopuksi

Monika-Naiset liitto muistuttaa, että rikoksen uhrien tukipalvelujen kehittämisessä on kartoitettava kaikki olemassa olevat palvelut, tehtävä yhteistyötä yli hallinnonalojen ja hyödynnettävä mm. järjestöjen erityisosaamista.

Monika-Naiset liitto ry
Hermannin Rantatie 12 A
00580 Helsinki

Puh. +358 (0)9 7279 9999
Fax: +358 (0)9 7279 9997
info@monikanaiset.fi

Y-tunnus 1570933-8
rek.nro 177.085/18.08.1999
NORDEA 157230-342444

Yhdymme kirjelmän ehdotukseen (s. 15, kpl 4.2.), että erityispalvelujen, kuten psykologisen tuen järjestäminen, tulisi olla muualla kuin yleispalvelujen osana. Yleispalvelulla tulisi olla velvoite ohjata asiakkaat erityispalveluun. Erityispalveluja tarjoavien tahojen toimintaedellytykset on turvattava.

Kaikista lainsäädännön muutoksista on tehtävä sukupuoli- ja lapsivaikutusten arviointi.

Kunnioittavasti,

Jenni Tuominen
Toiminnanjohtaja
Monika-Naiset liitto ry

Lisätiedot:
Natalie Gerbert, Kriisikeskus Monikan johtaja, natalie.gerbert@monikanaiset.fi, 045 6759 647
Katariina Ainasoja, Ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntija, katariina.ainasoja@monikanaiset.fi, 050 435 2305

Monika-Naiset liitto ry
Hermannin Rantatie 12 A
00580 Helsinki

Puh. +358 (0)9 7279 9999
Fax: +358 (0)9 7279 9997
info@monikanaiset.fi

Y-tunnus 1570933-8
rek.nro 177.085/18.08.1999
NORDEA 157230-342444